

VÝROČÍ

Literát, který spáchal seppuku

Přesně před půlstoletím zemřel oceňovaný japonský spisovatel, jenž se proslavil svou rituální sebevraždou

DITA NYMBURSKÁ

japanoložka,
Katedra asijských
studií, FF UPOL

Před padesáti lety, 25. listopadu 1970, světová média zaplavily zprávy o nepovedeném vojenském puči a následné dramatické sebevraždě slavného japonského spisovatele Jukia Mišima (1925–1970). Mišima v tokijském ústředí Džietai, japonských Sil sebeobrany, zajal jako rukojmí svého přítele generála Kanetošio Mašitu a se čtyřmi svými mladými následovníky se zabarikádoval v jeho pracovně. Vznesl požadavek, aby se vojáci sloužící v místních kasárnách shromáždili na nádvoří před budovou a vyslechli si jeho poselství. Před hlučícím davem pak z balkonu přednesl pečlivě připravený vlastenecký manifest, v němž zkritizoval vývoj poválečného Japonska, a vybídl vojáky, aby se k jeho povstání připojili.

Celý svůj projev, kterému však nikdo z přítomných nevěnoval sebevětší pozornost, zakončil provoláním zprofanovaného hesla *Tennō heika banzai!*, „Dlouhý život jeho veličenství císaři!“, které zaznívalo často během druhé světové války, a v myslích Japonců tak bylo úzce spojeno s nacionalistickým obdobím jejich moderní historie. Poté se spisovatel vrátil do Mašitovy kanceláře a společně se svým nejvěrnějším následovníkem, Masakacuem Moritou, spáchal tradiční japonskou sebevraždu *seppuku*, na Západě známou více pod názvem *harakiri*.

Plodný a výstřední umělec

Mímo Japonsko se zpráva o Mišimově smrti stala senzací a vyvolala řadu úvah o samurajských tradicích, japonskou veřejnost ale spisovatelův čin především šokoval. Jukio Mišima sice v posledním desetiletí svého života poměrně intenzivně prezentoval své vlastenecké přesvědčení a snažil se při každé příležitosti předvádět své vypracované svalnaté tělo, ale i když tyto jeho aktivity poutaly pozornost masmédií, byly chápány spíše jako vrtochy excentrického spisovatele než jako vážně míněný životní postoj. I poněkud podivné paramilitaristické uskupení nazývané *Tatenokai*, Společnost štítu, které Mišima založil v roce 1968, označovala řada komentátorů za nepřilíživě povedený žert výstředního umělce. Po Mišimově okázalé sebevraždě ale i mnozí jeho příznivci, kteří obvykle přijímali jeho neliterární aktivity se

Kangen neboli protest. Svou sebevraždu adresoval Jukio Mišima císaři, božstvu, které zavrhl svůj národ a dovolilo, aby Japonsko ovládlo duchovní vakuum. Spisovatel na snímku promlouvá k vojákům jen několik minut předtím, než si sáhne na život. FOTO GETTY IMAGES

shovívavým porozuměním, přestali svému oblíbenci rozumět a měli pocit, že v jeho vlasteneckém gestu nelze nalézt žádný smysluplný obsah.

Jukio Mišima byl během svého života vnímán především jako jeden z nejvýznamnějších soudobých japonských literátů, jenž napsal řadu povídek, románů, divadelních her, esejí, teoretických prací i novinových článků. Skutečnost, že Mišima byl velmi plodný autor, dokládá přesvědčivě poslední souhrnné vydání jeho díla čítající 42 svazků, z nichž každý obsahuje více než tisíc stran. Jeho romány, povídky, divadelní hry i eseje byly přelo-

ženy do více než třiceti jazyků, několik jeho povídek, divadelních her a romány *Zlatý pavilon* a *Zpověď masky* jsou dostupné i v českém překladu. Světová média tohoto mimořádně nadaného spisovatele s mezinárodním renomé od roku 1965 často označovala za žhavého kandidáta na Nobelovu cenu za literaturu.

Hledání smyslu lidského bytí

Spektrum hrdinů, jimiž Mišima zabydlel své literární světy, bylo velmi široké, v jeho dílech se tak setkáváme nejen s fiktivními postavami, ale i s historickými osobnostmi z různých částí

světa. Mišima se pokoušel odkrývat nitra svých protagonistů, a implicitně tak čtenářům ukazovat světy stvořené v myslích „odlišných“ jedinců. Své postavy přitom nepřikrašloval ani neodsužoval; snažil se pouze zachytit jejich duševní pochody, a odhalit tak náhled na svět, který otfásal představami „normálních“ lidí o objektivně existujícím dobru a zlu. V historických i fiktivních událostech, jež Mišima ve svých dílech zachycuje, lze často nalézt i zřetelnou kritiku pokrytectví a povrchnosti, které nebyly typické pouze pro poválečné Japonsko, ale jsou příznačným rysem i současné západní postmoderní společnosti.

Po Mišimově okázalé sebevraždě i mnozí jeho příznivci přestali svému oblíbenci rozumět a měli pocit, že v jeho vlasteneckém gestu nelze nalézt žádný smysluplný obsah

”

Obzvláště v posledních Mišimových dílech, zejména v jeho závěrečné práci, grandiózní tetralogii *Moře hojnosti*, je velmi patrná autorova horečná snaha po nalezení smyslu lidského bytí. Tuto problematiku úzce spojoval s otázkou víry, která může dát smysl světu i individuálnímu lidskému životu. Víru přítom Mišima nahlížel jako fenomén bytostně související s kulturou předávanou z generace na generaci. Moderní Japonsko se ale z velké části zřeklo svých vlastních kulturních kořenů a vrhlo se na povrchní napodobování Západu. Když pak po válce došlo k odklonu od tradičního náboženství, který byl navíc umocněn císařovým zřeknutím se svého božského statusu, byly tak vazby s předky definitivně zpřetrhány.

Svou sebevraždu, kterou sám označil jako *kangen*, protest, proto spisovatel adresoval císaři, božstvu, jež zavrhl svůj národ a dovolilo, aby Japonsko ovládlo duchovní vakuum. Mišimova prohlášení o moderní společnosti, která je materiálně bohatá, ale kulturně a duchovně upadá, se ostatně v současné době bohužel stále více naplňují, a to nejenom v Japonsku.

DOPISY REDAKCI

Ještě k rakouské periodě českých dějin

Ad LN 24. 11.: Návrat symbolů mocnářství rozděluje společnost

Autorem zmíněné Košice patřily do zemí svatoštěpánské koruny, která měla svou vlastní národnostní a jazykovou politiku, do níž samozřejmě Vídeň nemohla a nesměla zasahovat.

Vzpomínku na rakouskou periodu českých dějin nelze vymazat a její jednostranný výklad nemá opodstatnění stejně jako nekritická glorifikace první československé republiky. Pravdou ale je, že až do konce monarchie patřil český národ ve své většině k těm nejvěrnějším zastáncům tohoto státu, což se nedá říci kupř. o německých nacionalistech, ať už v českých zemích, nebo mimo ně.

V Čechách tak oblíbený korunní princ Rudolf, jenž si přál svého prvorozeného a nenarozeného syna pojmenovat českým jménem Václav a jenž si Prahu opravdu zamiloval, zažil jeden z největších šoků svého života při slavnostní instalaci pomníku císařovny Marie Terezie sochaře Caspara von Zumbusche 13. května 1888 a byl tak přímým svědkem nenávistných hlasitých projevů ze strany německých nacionalistických studentů. Pro ně to byl jen symbol nenáviděné multinacionální monarchie, jejíž konec si přáli a jež měla být nahrazena co nejrychlejší anexí Rakouska vilémovskou Německou říší. Rudolf, jehož jméno si dodnes připomíná pražské Rudolfinum, byl po této konfrontaci velmi otfesen a i tato zkušenost pravděpodobně přispěla k jeho smutnému konci 30. ledna 1889 v zámečku Mayerling.

Peter Barton, Praha

Plody ateizace

Ad LN 21. 11.: Až nás smrt rozdělí

Carl Gustav Jung kdysi řekl, že jedním z hlavních smyslů všech náboženství je příprava na smrt. Nelze se proto divit, že 40 let trvající násilná komunistická ateizace české společnosti nese své plody, a to nejenom ve vztahu ke smrti. A to křesťanství nabízí i život věčný! Lidé své mrtvé nepohřbívají, na pohřby se chodit bojí, smrt je nakonec selhání lékařské péče. Řešení vidí v až úzkostlivé péči o své zdraví a podléhání klamavým reklamám včetně zázáračných léčitelů a nových náboženství, mezi něž počítám i víru v různé ozdravné diety.

Doc. MUDr. Milan Kment, CSc., Praha

Názory v této rubrice nemusejí vyjadřovat stanovisko redakce

DISKUSE

Velká výzva: otevření maloobchodu a služeb

KAREL HAVLÍČEK

místopředseda vlády
pro hospodářství

Zdá se, že jsme za vrcholem druhé vlny koronaviru. Zlepšuje se většina klíčových ukazatelů a i vládní epidemiologové a další experti věří, že se situacelepší. To je zásadní zpráva. Vláda proto plánuje postupné rozvolňování restrikcí tak, abychom neohrozili zdraví lidí, současně ale abychom zbytečně dál nedusili ekonomiku a nezhoršovali situaci živnostníků a firem. Zdaleka ale nejsme ze všeho venku. A nejen my – zatímco restrikce našetří uvolňujeme, naši sousedé je teprve zavolávají.

Postupný návrat dětí do škol a otevírání obchodů a služeb totiž znovu zvýší mobilitu lidí, která zvyšuje riziko ší-

ření nákazy. To je jasný a objektivní fakt. I proto jsme teď v obchodech zavědli omezení metrů čtverečních na osobu. Jasně, možná to opět připadá spouště lidem jako nelogické. My tím ale prostě jen kompenzujeme zvýšení mobility jinde a snažíme se omezit možný přenos nákazy. Chápu, že s tím nesouhlasí někteří zástupci podnikatelů, protože to obchodům komplikuje situaci. Pravda ale rovněž je, že mnohé z obchodů měly velkou výhodu v tom, že mohly zůstat otevřené.

Teď by proto měly být solidární nejen s dětmi, které mohou do škol, ale i s ostatními podnikateli a živnostníky, jejichž provozovny budeme v brzké době otevírat. I díky tomu jsme totiž mohli udělat klíčové rozhodnutí, díky kterému restaurace, služby, hotely, penziony a všechny typy obchodů otevřeme současně, a to již v úrovni 3 schématu PES. To s největší pravděpodobností nastane na přelomu listopadu

a prosince. Nechceme zasahovat dále do konkurenčního prostředí a rozhodovat, jestli je důležitější otevřít obchod s obuví, nebo kadeřnické služby. Daní za to, že spustíme vše, budou stále přetrvávající, přísná a pro mnohé nekomfortní hygienická opatření, včetně počtu osob v provozovně.

Apel na solidaritu

V následujících dnech a týdnech nás čeká obrovská výzva, vycházíme vstříc zákazníkům i podnikatelům, ale musíme přetpět omezení s tím spojená, jinak bychom tím mohli zhoršit zdravotní situaci. A to nikdo nechce. Znovu by to poškodilo úplně všechny. Měli jsme velkou obavu, aby opatření jeden zákazník na 15m² nezpůsobilo kolaps v obchodech, a i proto jsme se zástupci podnikatelů navrhovali na stejný počet metrů čtverečních dvojnásobný počet lidí. Dobrá zpráva ale je, že zatím vše funguje bez větších pro-

blémů. Obchodníci i zákazníci vše zvládají dobře, apokalyptické scénáře se díky ohleduplnosti všech nekonají, za což děkujeme.

Ano, provozovatelé obchodů musí občas řídit venkovní fronty lidí a zabezpečit jejich omezený počet uvnitř, rovněž si velmi dobře uvědomujeme, že obrát prodejen je kvůli tomu nižší. Pokud ale budeme i nadále takto solidární, máme šanci, že to společně zvládneme a brzy se zase vrátíme k normálnímu životu. Ani restaurace a ostatní služby nepojedou hned po otevření na plnou kapacitu, i tam bude platit omezený počet hostů u stolu a budou se muset dodržovat přísná pravidla.

Naše vláda chce být férová a nepodléhat tlaku těch silnějších. Situace mnoha malých podnikatelů je totiž kritická. I přesto, že jim kompenzujeme většinu nákladů a na podporu jsme poskytl již téměř čtvrt biliónu korun, je jasné, že pokud nebudou moci otevřít

před svátky, velké množství z nich situaci ekonomicky neustojí. Předvánoční prodej je jsou rozhodujícím obdobím pro většinu obchodníků, dohání se obvykle tržby za celý rok, řada z nich navíc musí splácet úvěry a na ty potřebují vydělat. A kvůli omezením na jaře je letošek pro všechny o to náročnější. Apel na solidaritu je proto spojen i s tím, že chceme udržet rodinné podnikání, živnosti, původní a lokální produkty a nezávislý obchod.

My Češi jsme mimořádně zodpovědný národ a určitě to teď v následujících dnech zvládneme. Částečná restrikce nám umožní otevřít vše najednou, tak to prosím zkusme vydržet. Jsme blízko, tak udělejme vše pro to, aby předvánoční období mohli absolvovat všichni podnikatelé, byť v omezeném režimu.

Autor je ministrem průmyslu a obchodu i ministrem dopravy